

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У 2025/2026 Н.Р.

Законодавство України визначає дошкільну освіту як цілісний процес, спрямований на забезпечення гармонійного розвитку дитини з урахуванням її індивідуальних задатків, нахилів, здібностей, культурних потреб.

Тому актуальним завданням дошкільної освіти залишається виховання художньо-естетичних засад особистості дитини через відкриття їй світу мистецтва, зокрема музичного, залучення до нього і творчого освоєння. Для цього важливо в дошкільному закладі створити сприятливе освітнє середовище [1].

Метою музичного виховання дітей дошкільного віку є виховання гармонійно розвинутої, естетично й творчо спрямованої особистості дитини під впливом цінностей українського і світового музичного мистецтва, розвиток загальної музикальності, здібностей музичного виконавства і творчості, формування елементарних основ музичної культури, відповідної віку музичної компетенції [10].

Готуючись до нового навчального року, музичний керівник ЗДО має виконати такі кроки:

- оновити музично-розвивальне середовище;
- передбачити підвищення власного професійного рівня;
- спланувати співпрацю з педагогами;
- продумати взаємодію з батьками.

Під час оформлення і ведення документації музичний керівник має користуватися Примірною інструкцією з діловодства у дошкільних навчальних закладах (затверджено наказом Міністерства освіти і науки від 09 травня 2025 №711) [11].

Цей документ регламентує перелік документації, яку веде музичний керівник, а саме:

- план роботи: календарний;
- план проведення масових заходів, дійств музично-естетичного циклу;
- каталог матеріалів з музичного виховання (конспекти занять, сценарії музичних свят та розваг, музично-дидактичні ігри тощо);
- графік роботи музичної зали, затверджений керівником закладу.

Також має бути:

- щоденник з підвищення рівня професійної компетентності;
- щоденник обліку індивідуальної роботи з дітьми.

Робота музичного керівника регламентується календарним планом, який є основним. Форма календарного плану затверджується першою педагогічною радою (серпень) з урахуванням досвіду роботи, обізнаності з вимогами програми тощо. Календарний план складається відповідно до програми, за якою працює дошкільний заклад.

Надається право при плануванні проявляти творчість, ініціативу з відповідно до сучасних вимог та розвитку дітей дошкільного віку.

Наголошуємо, що це робочий варіант у повсякденній роботі, який складається для

кожної вікової групи окремо з урахуванням психофізичного розвитку дітей та відповідно до програми, за якою працює дошкільний заклад. Він може охоплювати від 1-2 днів до 1-2 тижнів, місяць або й рік.

Якщо є паралельні вікові групи, то для них складається один план з диференціацією завдань залежно від складу групи, кількості дітей, рівня їхнього розвитку тощо.

Безперечно план роботи музичного керівника повинен узгоджуватися з планами роботи вихователів [10].

У календарному плані, який може складатися за різними формами, потрібно відображати важливі компоненти, а саме:

- завдання заняття;
- музичний репертуар, етап роботи з ним;
- структуру заняття;
- індивідуальну роботу з дітьми;
- роботу з батьками, вихователями.

Важливо оптимально поєднувати нові завдання з повторюваними, новий матеріал з уже відомим.

Форма складання плану довільна: текстова чи графічна.

Доцільно, щоб музичний керівник один раз на початку місяця визначав всі завдання з навчання дітей слухання музики, співів, музично-ритмічних рухів, гри на музичних інструментах, розвитку пісенної творчості, музично-ігрової творчості, танцювальної творчості, а також підбирав потрібний програмовий репертуар до кожного виду дитячої музичної діяльності, який буде опрацьовуватися на заняттях упродовж цього місяця.

З метою відображення періодичності подання репертуару з кожного виду музичної діяльності відповідно до етапів його розучування (первинне ознайомлення, поглиблене розучування, закріплення) та складності музичного твору треба у графі «Примітки» навпроти кожного твору зазначати кількість занять, відведених для його опрацювання.

Під час складання плану проведення масових заходів, дійств музично-естетичного циклу потрібно враховувати всі форми роботи з музичного виховання: проведення свят, розваг, роботу з батьками та вихователями.

План проведення масових заходів, дійств музично-естетичного циклу складається для кожної вікової групи на початку навчального року і затверджується завідувачем закладу.

Найзручнішою формою таких планів є графічна. Тут варто зазначити місяць, дату проведення, види і теми розваг, вікові групи; у графі «Примітки» педагог робить записи про можливі зміни в строках, тематиці, підготовчу роботу.

Зазначимо, у який спосіб можуть бути розписані ці форми роботи.

• **Проведення свят** містить визначення тематики свята, термін, відповідальних. У виборі кількості та тематики свят слід керуватися програмою, за якою працює заклад дошкільної освіти.

• **Проведення розваг (один раз на два тижні в кожній віковій групі).** Під час їхнього проведення враховують тематику, форму (концерт, театралізація, інсценівка, лялькова вистава, музична казка тощо), термін, відповідального.

• **Робота з батьками** містить визначення тематики, форми, термін, відповідальних. У плані роботи з батьками передбачено оформлення стендів («Куточка для батьків»), проведення лекцій, відкритих занять, батьківських зборів, виставок, консультацій, під час яких музичний керівник дає поради з питань музичного розвитку дитини.

Водночас нагадуємо, що план розваг на літній оздоровчий період є додатком до плану роботи закладу на навчальний рік і може бути складений на початку навчального року [8].

До складеного плану свят і розваг важливо підібрати добірку сценаріїв цих заходів. Сценарій дає змогу задати чіткий вектор заходу, послідовно спланувати всі етапи його під-

готовки, продумати методи та прийоми досягнення мети. Якщо музичний керівник складає сценарій сам, необхідно ознайомити з ним вихователів. Варто налагодити взаємодію з колегами, щоб вдало дібрати репертуар, розподілити ролі, визначити послідовність конкретних дій дійових осіб тощо.

Відповідно до листа МОН від 21.08.2023 №1/12490-23 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році» музичне виховання є одним із дієвих та ефективних засобів для формування громадянської самосвідомості дошкільників. Звертаємо увагу на необхідність ретельного добору українського дитячого музичного репертуару для організації занять, ігор, свят і розваг. Сучасна та традиційна українська музика, пісні слід широко використовувати не лише під час заходів народознавчої тематики, а й під час новорічних свят, випускних ранків і протягом дня. Категорично заборонено використовувати контент російського походження. Рекомендуємо добирати музичні твори із сучасних фахових джерел, як-от: «Музичний керівник» (електронний журнал цифрового видавництва «Експертус»), «Дошкільне виховання», «Палітра педагога», «Джміль» та інші періодичні видання, посібники, збірки, хрестоматії. Пісенний матеріал необхідно укладати відповідно до вікових особливостей та індивідуальних можливостей дітей, орієнтуючись на український музичний дитячий контент [2].

Особливої уваги в період воєнного стану набуває питання організації та проведення в ЗДО свят і масових заходів. Водночас наголошуємо, що запрошувати батьків на такі заходи недоречно, адже в ситуації можливої повітряної тривоги всі присутні мають перейти до найближчого укриття. Тобто батьки, діти й педагоги мають перейти в укриття ЗДО, проте укриття розраховано виключно на кількість дітей і персоналу закладу, тому не може вмістити всіх. Запрошуючи батьків, керівництво закладу бере на себе відповідальність за їхню безпеку.

Нагадуємо, що свята та розваги в ЗДО потрібно організовувати для дітей із дотриманням методики проведення. Вони не є «концертами для батьків». Фото- та відеозвітування батькам про перебіг заходів не входить до посадових обов'язків педагогів, вони можуть це робити виключно за своїм бажанням. Нагадуємо, що розміщувати фотографії та відеоматеріали за участю дітей на сайті ЗДО, у загальних групах і соціальних мережах можна лише за письмового дозволу батьків.

Кейси матеріалів з музичного виховання

Матеріал з музичного виховання – власний чи запозичений – доцільно систематизувати у відповідні кейси.

Створення кейсів та форма їхнього ведення може бути довільною, з урахуванням доцільності та зручності його використання.

Усі зібрані матеріали варто систематизувати за розділами:

- чинні програми, навчально-методична література, фахові періодичні видання;
- нормативно-правові документи;
- музичні заняття;
- свята та розваги, театралізовані дійства;
- музично-дидактичні ігри та посібники;
- фонотека.

Індивідуальну роботу з музичного виховання проводять з дітьми різних вікових груп. Застосовують для цього всі види музичної діяльності.

Щоденник обліку індивідуальної роботи з дітьми – це документ, у якому музичний керівник відмічає індивідуальний рівень росту, засвоєння вмінь та навичок дитини на заняттях та під час індивідуальної роботи. На початку року варто визначити слухові та голосові дані кожної дитини, зокрема діапазону, і періодично перевіряти його, відмічати основні музичні здібності дитини, їхній розвиток [10].

Критерії визначення рівнів музичного розвитку дітей подано в методичних рекомен-

даціях до освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» [12].

Фахова майстерність, професіоналізм музичного керівника є чи не основною умовою педагогічної роботи.

Музичному керівнику ЗДО рекомендуємо вести щоденник у довільній формі.

На першій сторінці щоденника варто зазначати пріоритетні завдання закладу дошкільної освіти на навчальний рік, а далі доцільно розподілити щоденник на такі розділи:

- участь у засіданнях педагогічної ради;
- участь у семінарах, консультаціях, колективних відкритих показах;
- участь у міських методичних заходах (засідання спільнот, конкурсах, виставках, творчих групах, конференціях, лекціях тощо);
- самоосвіта;
- підвищення кваліфікації.

У своїй діяльності музичний керівник має вдосконалювати навички виконавця, викладача, сценариста, режисера. Як говорив Микола Шуть, «музичний керівник має бути підготовленим до роботи костюмера, розробника атрибутів, бібліотекаря, оператора ПК та інших технічних засобів навчання тощо» [6].

Програмне забезпечення освітнього процесу з музичного виховання

У «**Базовому компоненті**» (освітній напрям інваріантного складника «Дитина у світі мистецтва») міститься перелік компетенцій дитини, якими вона оволодіває впродовж музично-естетичної діяльності у ЗДО (мистецько-творча компетентність (художньо-продуктивна, музична, театралізована)) [1].

У **комплексній програмі «Соняшник»** розвиток, навчання і виховання дітей раннього віку поділено на три вікові періоди: немовлятко (1-го року життя дітей), малятко (2-го року), мовляньтко (3-го року). На всіх цих етапах простежується специфіка музичної діяльності у ЗДО, яка охоплює музикування, співи, музично-ритмічні рухи, музично-дидактичні ігри та вправи, свята й дозвілля. Дітей у цьому віці ознайомлюють із музичними іграшками (бубон, лялька) та спонукають до їхнього обігравання, використовуючи музичний супровід, а також здійснюють розвиток емоційної сфери під час концертів та інсценівок, підготовлених старшими дошкільниками [9].

Із 4-го до 6-го року життя дітей у ЗДО навчають музичної грамоти, музикування на музичних інструментах, пластичної імпровізації, диригування, музично-ритмічних рухів; розвивають слухову увагу, музичний слух, формують вокально-хорові навички під час музично-дидактичних ігор та вправ.

У програмі розвитку дітей старшого дошкільного віку «**Впевнений старт**» в освітній лінії «Художньо-естетичний розвиток» розглядається музична діяльність у таких аспектах, як слухання музики з поданням орієнтовного репертуару; співи з переліком співаночок, пісенним репертуаром; музично-ритмічні рухи; танці; хороводи; ігри; гра на дитячих музичних інструментах; розваги; свята [5].

У **програмі «Дитина»** в розділі «Дитина у світі мистецтва» виокремлено підрозділи «Музика», «Гра на дитячих музичних інструментах», «Театральне образотворення», де подано музичний матеріал у розрізі для всіх вікових груп: слухання музики з поданням орієнтовного репертуару; співи з переліком співаночок, пісенним репертуаром; музично-ритмічні рухи; танці; хороводи; ігри; гра на дитячих музичних інструментах [12].

Структурні частини, з яких складається цей розділ, мають на меті різнобічний музично-естетичний розвиток дитини: виховання любові до пісні і співу, уміння виявляти відповідний настрій в інтонації, пластиці, самостійному музикуванні, бажання слухати музику [7].

Отже, зі змісту перелічених освітніх програм простежуємо, що метою сучасних занять із музики та загального музичного виховання в закладі дошкільної освіти є забезпечення систематичного розвитку в дітей сприйняття прекрасного, естетичних почуттів та уявлень,

формування основ естетичного смаку.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. Т.О. Піроженко. 2021. URL: https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
2. Лист МОН від 21.08.2023 №1/12490-23 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році». URL: <https://document.vobu.ua/doc/21427> (дата звернення: 11.06.2025).
3. Лист МОН від 30.08.2024 №1.1/15776-24 «Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2024/2025 навчальному році». URL: https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Ukr_mova_i_lit.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
4. Освітня програма для дітей дошкільного віку «Світ дитинства». URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/opys-programy-svit-dytynstva_ns.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
5. Впевнений старт : програма розвитку дітей старшого дошкільного віку / О.О. Андриєтти, О.П. Голубович, О.П. Долинна та ін. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/02/opys-programy-vpevnenyj-start_ns.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
6. Українське дошкілля : програма розвитку дитини дошкільного віку / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2021. 264 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf (дата звернення: 11.06.2025).
7. Малашевська І. Теорія та практика сучасної системи музичної освіти дітей молодшого шкільного віку. Київ : Генеза, 2018. 144 с.
8. Яремчук І. Розпочинаємо навчальний рік на високій ноті. Музичний керівник. Серп. 2023. №8. URL: <https://emuzker.expertus.com.ua/10008735> (дата звернення: 11.06.2025).
9. Соняшник : комплексна авторська програма розвитку навчання і виховання дітей дошкільного віку від 4-го до 6-го року життя / Калуська Л.В. Тернопіль : Мандрівець. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/programi/2023/15.03.2023/Kompl.prohrama.rozvytku.ditey.doshk.viku.2023-SONYASHNYK.15.03.2023.pdf> (дата звернення: 11.06.2025).
10. Стріхар О.І., Ярошевська Л.В. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти спеціальності «Музичне мистецтво». Миколаїв : «РАЛ-поліграфія», 2022. 260 с.
11. Лист МОН від 09 травня 2025 №711 «Про затвердження Примірної інструкції з діловодства у закладах дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-prymirnoi-instruktsii-z-dilovodstva-u-zakladakh-doshkilnoi-osvity> (дата звернення: 11.06.2025).
12. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертутіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с. URL: <https://dnz16.vn.ua/sites/dnz16.vn.ua/files/documents/7c969dd6abc8685c6b9129bab834ec0c.pdf> (дата звернення: 11.06.2025).